

DOKTORI PhD ÉRTEKEZÉS

Tézisfüzet

Fácányi Zsuzsanna

Budapest

2017.

Szent István Egyetem

Budapesti közösségi kertek tájépítészeti és szociológiai értelmezése

DOKTORI PhD ÉRTEKEZÉS

Tézisfüzet

Fáczányi Zsuzsanna

Budapest

2017.

A doktori iskola

megnevezése: Szent István Egyetem
Tájépítészeti és Tájökológiai Doktori Iskola

tudományága: agrárműszaki

Vezetője: Dr. Bozó László
egyetemi tanár, DSc, MHAS
SZIE, Kertészettudományi Kar,
Talajtan és Vízgazdálkodás Tanszék

Belső témavezető: Dr. Balogh Péter István
egyetemi docens, PhD, DLA
SZIE, Tájépítészeti és Településtervezési Kar,
Kert- és Szabadtértervezési Tanszék

Külső témavezető: Dr. Kocsis János Balázs
egyetemi docens, PhD
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Szociológia és Kommunikáció Tanszék

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A belső témavezető jóváhagyása

.....
A külső témavezető jóváhagyása

Tartalom

A MUNKA ELŐZMÉNYEI.....	1
A téma jelentősége	1
A KUTATÁS CÉLJA.....	2
ALKALMAZOTT MÓDSZEREK.....	5
A kutatás gondolatmenete	5
Adatgyűjtés és feldolgozás formái	5
Az értekezés felépítése	6
EREDMÉNYEK.....	7
Tézisek	7
Gyakorlati eredmények	12
Új és újszerű tudományos eredmények összefoglalása	13
KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	14
Idézett források	16
A témakörhöz kapcsolódó saját publikációk.....	18

A MUNKA ELŐZMÉNYEI

A téma jelentősége

A közösségi kertek európai elterjedése nagy lendülettel történt, nyugat-európai országokkal összehasonlítva Kelet-Közép Európa városaiban megjelenése később, az ezredforduló első évtizedében kezdődik – vélhetően azt a városi „nyitást”, újfajta városhasználatot kihasználva, amit az utóbbi években Budapesten is tapasztalhatunk (Polyák, 2012, p. 15) – a fizikai és épített környezethez való viszony megváltozott, fontosabbá vált a helyi identitás, a közösséghez tartozás és a közösség által használható köztér és zöldfelület iránti igény (Kocsis, et al., 2017).

A kertészkedés – az élelmiszer megtermelésének élménye és a kertben való megnyugvás ősi alapszükséglet, ahogy a közösségre való támaszkodás is az (Alexander, 1979). Ezen erős motiváció által fenntartott igény hatására kertek nyílnak, melyek jelentős lehetőséget rejtenek – résztvevőik a városban a veteményezésből egyes esetekben tudatosan, máshol észrevétlenül „átbillennek” és kisközösségeket hoznak létre – a kertek a közösségépítés helyszínévé válnak. A budapesti kerteknek nem tulajdoníthatunk nagy szerepet az élelmiszerellátás terén, ám gondolkodásra készítő és szemléletformáló erejük jelentős – érzékenyebbé teszik, cselekvésre ösztönzik a résztvevőket (Fáczányi, et al., 2016).

Budapesten az elmúlt öt év közel 40 kerthelyszíne jelentős érdeklődést, városi igényt tükröz, de kevés ezt feltáró, magyar kutatás érhető el. A városhasználat erősen kultúra- és társadalom-specifikus (A. Gergely & Bali, 2007, p. 147), A nemzetközi kutatási eredmények magyar viszonylatban történő értelmezése időszerű.

A közösségi kert-funkció értékét számos kutatás bizonyítja, pl.: (Bitušíková, 2016, pp. 32-44) (COST European Science Foundation, 2012) (Carrot City Research Group, 2014) (Gavrilidou, et al., 2015, pp. 60-85) (Madlener, 2009, pp. 21-44) (Müller, 2012, pp. 22-54) (Rosol, 2006, pp. 281-296) (Tappert, 2016, pp. 16-441). A magyarországi közösségi kertek kisközösségeket létrehozó, lakókörnyezet közösségben alakító hatását tartom jelentősnek az erősen atomizált magyar társadalomban (Valuch, 2005, pp. 98-118). Jelentőséget tulajdonítok továbbá a közösségi kertek által megvalósult, újszerű, közösség által

fenntartott szabadter-használatnak is (Studio Metropolitana Urbanisztikai Kutató Központ Kht, 2006, pp. 73-75).

A KUTATÁS CÉLJA

Kutatási céljaimat a közösségi kertekhez kapcsolódó tématerületek pontosítása, majd lehatárolása után fogalmazom meg.

Mivel az urbanisztikai, ill.város-szociológiai szakirodalomban, továbbá a köznyelvben egyaránt a „közösségi kert” széles értelemben használt fogalom, mely jelentősen eltérő háttérű kerteket is jelöl, munkám során értelmeztem a fogalomhasználatot és meghatároztam az általam vizsgált kertek definícióját. A *közösségi kertek*¹-kel foglalkozó nemzetközi szakirodalom széleskörű pl.: (Halder, et al., 2011, pp. 266-278) (Madlener, 2009) (Pudup, 2008) (Solnit, 2012) (RUAF, 2001). Érdeklődésem olyan budapesti, lakóterületekhez kapcsolódó közösségi kertekre irányul, ahol közösen fenntartott kertgazdálkodást folytatnak, zöldséget és gyümölcsöt termelnek, legalább 30 fős közösséggel. Ezekre a kertekre nem jellemző az állattartás. Ilyen közösségi kertek 2010 óta a fővároson kívül számos magyar városban is működnek² (KÉK, 2017), de a fővárosi kertek több fajta kontextust érintő helyszíneikkel szélesebb összehasonlítási lehetőséget jelentenek. A kertek lehatárolását követően ezek áttekintésével készítem elő e kertek értelmezését, a részletes vizsgálatra legalkalmasabb kertek kiválasztását, valamint alapot képezek további átfogó vizsgálatoknak. Összefoglalva:

***Cél 1* Definíció megfogalmazása. A Budapesten 2010-2017 között nyílt közösségi kertek adatbázisának felállítása és dokumentálása.**

Újfajta városhasználatként a közösségi kertek az ezredforduló után kezdődő, új jelenségekhez kapcsolódnak, melyek átalakították Budapest társadalmát. A belvárosi területekre addigi jellemző hanyatló lakosságszámot, elöregedést, slumok kialakulását előrevetítő tendenciákat, fiatal, tehetősebb rétegek központi részekbe meginduló beköltözése

¹ A tágabb értelemben használt fogalmat az értekezésben dőlt betűhasználattal jelzem.

² pl.: Debrecen, Eger, Győr, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Tata, Tatabánya

váltotta föl, ami a köztér új szemléletű használatában is megnyilvánult (Kocsis, 2007, p. 187). Ez a reurbanizációs folyamat a belváros részeinek újraéledését jelentette, a megjelenő átalakuló városhasználat hatása további, belvároson kívüli területeken is érzékelhető – többek között az átmeneti és elővárosi zóna közösségi kertjein is. A közösségi kertek által egy új jellegű, korlátozott szabadtérhasználati forma jött létre, amely közösségi üzemeltetésével egyedi értéket képvisel a fővárosban. A szokatlan funkció miatt a kertek nem minden esetben illeszkednek a városi szövetbe, annak ellenére, hogy a kertek belső világa legtöbbször gondozott, rendezett. Céлом, hogy tájépítészeti megközelítéssel és eszközrendszerrel értelmezem tájépítészeti értéküket, a városi szövetbe való beágyazódásukat. Összefoglalva:

Cél 2 Kiválasztott budapesti közösségi kertek részletes szabadtérépítészeti elemzése.

A budapesti közösségi kertek kezdeményezésében és szervezésében kezdetben két civil szervezet tevékenysége volt meghatározó, melyekhez 2014-ben csatlakozott néhány kerületi önkormányzat, valamint megjelent a céges kezdeményezés és mecenatúra is. Fel-tárom e szereplők indíttatását és eltérő munkamódszerüket, és vizsgálom a szervezés és a kertek működése közötti összefüggést. Különösen érdekes a kerületi önkormányzatok szerepének értelmezése, amely a közösségi kert gondolatot a szabadtér-fejlesztés, ill. lakótelepi szociális rehabilitáció elemeként alkalmazza. A nyugat-európai gyakorlatban működő szociális indíttatású közösségi kertek, például a menekülteket és bevándorlókat befogadó interkulturális kertek, szociálisan hátrányos helyzetben lévőket foglalkoztató kertek bemutatását a közösségi kert jelenségének értelmezéséhez szükségesnek gondolom (Müller, 2002, pp. 15-21) (Nomadisch Grün, 2012), meghonosításának kérdéseit nagyon időszerűnek ítélem, de e kérdések részletes vizsgálata jelen értekezés kereteit meghaladja.

A közösségi kertek szemléletformáló hatását a magyar környezetben jelentősnek tartom; fokozódó szerepük lehet a városi élet fenntarthatóvá tétele, a környezettudatosság, a gazdálkodó újrahaznosítás folyamatában ³ (Müller, 2012, pp. 38-40) . Összefoglalva:

³ Christa Müller szociológus gondolatmenetére utalva.

Cél 3 Kiválasztott budapesti közösségi kertek társadalmi háttérének részletes elemzése.

A termelési célú városi kertek tovább-fejlesztéseként nyugat-európai országokban a közösségi városi kertgazdálkodás kreatív megvalósítását tapasztalhatjuk. E projektek a közösségi kert eszméből gyökereznek, céljuk azonban a gazdaságilag hatékony termelés lett. Mivel Magyarországon a városokhoz kapcsolódó vidéki termőterületek és feltételek rendelkezésre állnak, az élelmiszerellátás szempontjából a helyi élelmiszerláncok, tudatosabb fogyasztói magatartás fejlesztését tartom elsődlegesnek. Így e termelés-orientált városi kertek bemutatását ugyan szükségesnek tartom a közösségi kertek termelő potenciáljának felmérése érdekében, de magyar megvalósításukat jelen kutatásomban nem vizsgálom. Budapest tekintetében közösségi kertek alapítása leginkább a lakótelepi beépítéssel kapcsolatban, és a belvárosi területeken jellemző. Lakótelepi megjelenésük a beépítési mód hiányosságai által létrehozott fokozott igény, másrészt tudatos kertalapítási, ill. területfejlesztési szándék egymást erősítő hatásaként értelmezhető. Ezek a kertek a résztvevők számára jelentős élettérbővülést jelentenek, ami a budapesti telepszerű beépítések ingatlanjainak méretét és kialakítását ismerve (Egedy, 2005, pp. 246-247), ill. a városi zöldfelület-használat tükrében kap hangsúlyt (Studio Metropolitana Urbanisztikai Kutató Központ Kht, 2006, p. 73). A belvárosi, dzsentifikációs folyamatok által változó területek kertjei a zöldfelületfejlesztés, valamint a társadalmi mozgósítás eszközei is lehetnek. A város tekintetében pozitív ökológiai hatásuként értékelem, hogy a kertek a „low-cost” szabadter-fejlesztés eszközei⁴, mérsékelt kezdeti beruházással adott kereteket és civil szerepvállalás által mozgósított társadalmi erőt használnak. Összefoglalva, az első három cél szempontrendszerét is figyelembe véve:

Cél 4 Budapesti közösségi kertek városhasználatra gyakorolt hatásának értelmezése.

⁴ Csekély kezdeti beruházását és üzemeltetését tekintve alacsony költségű fejlesztésnek értékelem.

ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

A kutatás gondolatmenete

A közösségi kertek hazai elterjedése relatív „fiatal” társadalmi jelenség. Létrejöttük „civil” karakterű folyamata, a közösségi kezdeményezés sokszínűsége – szemben a deduktív, elméletből felállított hipotézisek megfigyeléssel való igazolásával – induktív, feltáró megismerésből általánosító folyamatot indokol. A feltáró társadalomtudományi megközelítésben a *lehorgonyzott vagy megalapozott elméletet* („grounded theory”) használtam, melyet a tájépítészeti elemzés keretén belül is értelmezhetőnek találtam, így a két alkalmazott szakterület kutatási módszertanát közelíteni, majd összehangolni tudtam (Babbie, 1995) (Charmaz, 2006). Ennek alkalmazása során a kérdésfeltevés kezdetben tudatosan nyitott, és csak a kutatási folyamat során válik határozottá. A megközelítés célja, hogy az empirikus adatok és megfigyelt jelenségek módszeres értelmezése által új, elméleti tudáshoz jussunk. Ennek során nem a vizsgált esetek száma a meghatározó, hanem az eltérő „kategóriák” felfedezése kap jelentőséget. Kutatóként a folyamat minden vizsgálat-fajtájában részt vettem, kutatásomat a konstruktivista megalapozott elmélet szerint fogtam fel (Charmaz, 2006). Ezen értelmezés szerint a kutatás interpretatív és *„figyelembe veszi ... hogy a kutató és a kutatás résztvevője (az „adatközlő”) egyaránt interpretálja a jelentéseket és a cselekvést”* (Kucsera, 2008, p. 104).

Adatgyűjtés és feldolgozás formái

Az adatgyűjtés első ütemében feldolgoztam a hazai és nemzetközi szakirodalmat, amely során elsődleges forrásként a kertek, ill. kertszervezők honlapjait, másodlagos forrásként a közösségi kertekről készült kutatások és adatainak értelmezését és rendszerezését végeztem. Ezt folytattam a kertek bejárásával, majd a kertek egy részének kérdőíves felmérésével. Az adatokat a budapesti közösségi kertek áttekintő adattáblázatában rögzítettem, mely táblázatot „kontextus szerint szabdalva” több helyen alkalmaztam az értékezésben – a táblázat bemutatja az összes budapesti (általam 2017. júliusig megismert) aktív, megszűnt, ill. tervezett közösségi kertet; áttekinti a kertszervezőket, a telepítési és

ingatlan-használati paramétereket. Ez alapján kiválasztottam az esettanulmányok helyszíneit. Kvantitatív adatokat gyűjtöttem a kérdőíves felméréssel, amely kérdőív széles spektrumban kérdez rá a kertész motivációjára, személyiségére, a közösségi kert, továbbá lakókörnyezeti zöldfelületeinek használatára, minőségére. A kutatás feltáró jellege miatt a kérdőív nem reprezentatív, a feltárt összefüggéseket tendenciát mutató információként használom. A kérdőíves felmérés zárt kérdéseire kapott válaszokat IBM SPSS Statistics adatelemző program segítségével értékeltem. Kvalitatív adatgyűjtésem kertközösségeket feltáró módja a terepkutatás volt, a kerttagokkal, szervezőkkel, ill. tervezőkkel való interjúkat a kérdőíves felmérés félig nyitott, ill. nyitott kérdései egészítették ki. Tájépítészeti értékelésnél nem mechanikus adatgyűjtést végeztem, a hangsúly kertenként változott.

Az értekezés felépítése

Az értekezést három fő részre tagoltam. A *Témafelvetés* első fejezete a *Bevezetés*, amely a kutatási téma jelentőségét, tágabb kontextusát és kutatási céljaim érdekében történt lehatárolásokat tartalmazza; második fejezete a *Kutatás célja* a kitűzött célokat és a kiinduló gondolatként rögzített feltételezéseket tartalmazza; ezt követi az *Anyag és módszerek* fejezet. Az *Irodalmi áttekintés* fejezetében a közösségi kertek létrejöttének értelmezéséhez elemzem a természeti környezet igényét a városban; a vidéki és városi életmód változásait; bemutatom a témakörhöz kapcsolódó városhasználati fogalmak tájépítészeti és szociológiai fogalmait és az érintett városi struktúrákat; valamint a közösségi kertnek nevezett városi kertek sokrétűségét. Az *Adatgyűjtés és feldolgozás* a *Budapesti közösségi kertek áttekintése* fejezetében a kertek területi eloszlását és területhasználatát elemzem, ezt követi a *Közösségi kertek csoportosítása*, amely a meglévő kertek által megmutatkozó igény és a kertszervezők közötti kapcsolatot tárja fel. *Esettanulmányként* nyolc budapesti kertet elemzek részletesen. Az értekezés harmadik részét az *Eredmények és következtetések* fejezete jelenti, amely tartalmazza az elméleti eredményeket, tehát a téziseket; a megállapításként megfogalmazott gyakorlati eredményeket; valamint az összes tudományos eredmény összefoglalását.

EREDMÉNYEK

A kiinduló feltételezésem vizsgálata nem minden esetben vezetett igazolt eredmény megfogalmazásához. Így a kertek tipologizálásának szándéka, amelyet a helyszín, a résztvevők, ill. szervezők karakterének együtt hatása alapján terveztem, ebben a formában nem volt megvalósítható. Némely kezdeti feltételezés feltárása doktori kutatásom kereteit meghaladó további, az összes budapesti kertet átfogó vizsgálatot kívánna, ezekre javaslatot fogalmaztam meg a kutatás folytatásaként. Az alábbiakban elméleti eredményeimet *tézisek* formájában foglalom össze, a gyakorlati eredményeket *megállapítások*ként rögzítettem.

Tézisek

TÉZIS 1 **A Budapesten 2010-17 között alakult közösségi kerteket, újfajta város-használati formaként határozom meg, amelynek során a városi zöldség- és gyümölcskertészkedés által közösségi és/vagy zöldfelületi fejlesztés is megvalósul. A kerttípus korlátozott használatú közkertként városi termőterülettel és társadalmi erőforrásokkal egyaránt gazdálkodik.** Az általam vizsgált közösségi kertek helyszínt és teret adnak az együttműködésre, szabadterhasználati és társadalmi hatásuk jelentős. Irodalmi adatgyűjtésem alapján megállapítottam, hogy a fogalomhasználat és értelmezés során figyelembe kell venni a „közösségi kert” fogalom tágabb értelmét és egyértelművé kell tenni, milyen jellegű kertekre vonatkozik, mert ezt a magyar és angol, várossal foglalkozó, ill. város-szociológiai szakirodalomban, továbbá a köznyelvben egyaránt gyűjtőfogalomként használják, jelentősen eltérő városi kerteket is jelölve.

TÉZIS 2 **Budapesten az elmúlt öt évben a civil szervezetek és szereplők, valamint egyes kerületi önkormányzatok közösségi kert alapítási szándéka a lakótelepi beépítésen, valamint a belvárosi dzsentrifikációs területeken jelentős lakossági igényt hozott felszínre. Ez az igény egyéni vagy közösségre irányuló igény lehet.** A budapesti közösségi kerteket áttekintve megállapítottam, hogy a közvetlen egyéni érdek megvalósításának lehetősége az egyéni ágyások által mindvégig megmarad, és ez közösségi

élmény hiányának esetén is fenntarja a felszínre került igényt. A kertvezetőkkel, szervezőkkel és kerttagokkal készített interjúk alapján feltártam, hogy közösségi kert Budapesten a jelentkezők hiányában még nem zárt be, a felszabaduló ágyásokra folyamatosan van új érdeklődés. Az igény jelenlétét bizonyítja, hogy a használatot majdnem ellehetlenítő feltételek ellenére – mint a vízvételi hely több hónapig tartó hiánya (Apollón Kert, Grund k3rt); kerti szerszámok tárolásának megoldatlansága (Békási Kert, Apollón Kert); néhány hetes átköltözési határidő (Grund k3rt) – e kertek továbbra is működnek.

TÉZIS 3 A budapesti közösségi kertekben végzett termesztési tevékenység elsősorban nem anyagi megtakarítást célzó önellátást, hanem a közösséghez és természethez való kapcsolódás, az élmény, pihenés, sikerélmény lehetőségét nyújtja, tehát rekreációs célt szolgál. Összesen 22 budapesti közösségi kert kerttagjainak kérdőíves felmérése során kapott, 144 kitöltött kérdőívet elemeztem. Kezdeti motivációként kevesen jelölték jellemzőnek az anyagi megtakarítás reményét (12%) – annak ellenére, hogy a saját maguk által megtermelt zöldség és gyümölcs fogyasztását a többség fontosnak tartotta (92%) – így a saját termés, mint büszkeség és élmény értékelhető. Ehhez kapcsolódóan a válaszadók 84%-kezdetben fontosnak tartotta, hogy közösségben létrehoz valamit, amire közösen büszkéek lehetnek. A válaszadók több mint fele jellemző motivációként választotta a természet és föld közelségét (67%); a környezettudatosságot (59%), az új területhasználat lehetőségét (64%), ill. a remélt változatosságot (55%). A működő közösségi kert legfontosabb hasznára nyitott kérdésben kérdeztem rá, a válaszokat kategorizáltam. A választott kategóriák – gyakorisági sorrendben – a következők: közösségi élmény (40%); termelés, megtermelt zöldség (32%); természettel való kapcsolat (19%); hasznos elfoglaltság, élmény, szórakozás (15%); kikapcsolódás (13%); sikerélmény (11%); egészséges mozgás (8%); gyerekek tanítása (7%). Önellátást, anyagi megtakarítást egy válaszadó sem jelzett. Összegezve megállapítottam, hogy a közösségi kertek a résztvevők számára egyéni rekreációs igényeket elégítenek ki. A közösségi kertek rekreációs értékük által a zöldhálózati rendszer funkcionális növekményeként képviselnek értéket.

TÉZIS 4 A közösségi kertek résztvevőinek mezőgazdasági termeléssel való kapcsolatuk jellemzően nincs. A 22 budapesti kertben végzett kérdőíves felmérés eredményeképpen megállapítottam, hogy a válaszadók 23 %-a nem, 51 %-a szülei kertjéből, 14 %-

a hétvégi ház kertjéből rendelkezett korábbi kertészeti tapasztalatokkal; további felkínált lehetőséget nem számottevő mértékben választott, egyéb jelenlegi kertészeti tapasztalatot nyújtó tevékenységet nem jelzett. Kertészeti tapasztalatuk szempontjából tehát leginkább a vidéki származás, a szülők kertjében szerzett kertészeti ismeretek meghatározóak. Korábbi kertészeti tapasztalat és a kert fenntartásának minősége közötti összefüggés nem látható.

TÉZIS 5 A közösségi kert környezethez való illeszkedése, a városi környezetre nem jellemző funkciója és területhasználati léptéke miatt nem minden esetben teljesül. A helyszínválasztás, a kert és a környezet közötti lépték-átmenet kialakítása, valamint a növényzet színtezettsége fokozott mértékben meghatározó. A szabadterén úszóhelyzetben lévő kertek esetében a környezet és a kert léptékének összehangolása érdekében átmeneti funkció ill. átmenetet képező növénytelepítés alkalmazása előnyös. A házhelyen, foghíjon telepített közösségi kertek esetén az illeszkedés egyszerűbb, a meglévő növényzethez, ill. épített stuktúrához való kapcsolódás – „támaszkodás” – segíti a közösségi kert illeszkedését, egyben védettséget is teremt. Az új funkció illeszkedésének kérdése akkor értelmezhető, ha a kertközösség, ill. a kertszervezők szándékosan kapcsolatot kívánnak teremteni a környezettel – ezt néhány vizsgált kert esetében (pl. Kisdiófa Kert, IBIS Kert) nem érzékelttem. Ezek a kertek kialakításuk által nem engednek az arra járóknak betekintést, nem tájékoztatnak a kert létéről – így a környezethez való illeszkedésük kérdése nem merül fel.

TÉZIS 6 A közösségi kert alkalmas a lakótelepi beépítés úszótelkei közötti, nyilvános szabadter használataának ösztönzésére, amelynek eredményeképpen a kerttagok korlátozott használatú közkertként intenzíven használják és végzik fenntartását. A nyilvános, ezért a lakók által alig gondozott és birtokba vett szabadter részei intenzíven használt, közösen fenntartott, biztonságosként megélt zöldfelületté válik. A vizsgált esettanulmányok közül öt mintaterület lakótelepi beépítéshez kapcsolódik – ezek az Első Kispesti Kert, Békási Kert, Órmezei Kert, Apollón Kert és Lőrinci Kertelő. A kert kialakítását megelőzően e kertek helyszínei – a Lőrinci Kertelő és az Apollón Kert helyszíneit kivéve, ahol egy része aszfaltozott volt a kertet megelőzően –gyepes, meghatározott funkcióval nem rendelkező területek voltak. A részletesen vizsgált lakó-

telepi kertek kerttagjainak kérdőívre adott válaszai alapján összegezhető e kertek használatának tendenciája. Eszerint e kertek tagjai átlagosan 2-5-ször hetente, alkalmanként 1-3 órát, az átlagnál többet az Apollón és a Lőrinci kert tagjai (4-5-ször hetente, 2-3 órát) töltenek a kertben. Ezek az adatok intenzív zöldfelület-használatot tükröznek. A felmérés során megállapítottam, hogy a kertek fenntartását a kertközösségek végzik. A kérdésre, hogy ebben milyen segítséget várnak a kerttagok összefoglalható, hogy a tevékeny, jól működő kertek résztvevői egyáltalán nem, vagy csak csekély mértékben igényelnek segítséget a kert fenntartásában.

TÉZIS 7 A közösségi kertek kisközösségek kialakulásának helyszínei lehetnek, amelyek magukban hordozzák, ill. több esetben igazolják tevékeny, a városhasználatot illetően progresszív szemléletű közösségek létrejöttének lehetőségét. A nyolc esettanulmány kertközösségeit elemezve megállapítom, hogy az Apollón Kert kivételével a kertekben igény volt kisközösség létrehozására és ez a kert működése során meg is valósult. Az Első Kispesti, Grund k3rt, Lőrinci és Órmezei kertek válaszadóinak közel 60 %-a kertközösségét leginkább összetartónak jellemezte. Feltártam, hogy ezek a közösségek nem csak a kertet érintő programok szervezésében aktívak, szerveznek nyilvános programokat. Kertészkedéssel kapcsolatos programok szervezése a Békási Kert, Első Kispesti Kert; oktató jellegű, ill. civil tevékenység az Első Kispesti Kertre, az Órmezei Kert és Lőrinci Kertelő-re jellemző. A Grund k3rt jellemezhető a legtevékenyebb kertként, aktivitása tükrözi azt a jelentős civil lendületet, amelyet a harmadik kerthelyszínen történt kertalapítás is bizonyít - közösségi ünnepek, kertészkedéssel kapcsolatos programok, oktatás és civil aktivitás terén is tevékeny. Az aktivitás a kertekben progresszív városhasználati szemlélet kialakulásával párosul, ezt igazolja a hulladékkezelés-komposztálás, csapadékvíz gyűjtés és hasznosítás gyakorlata; a lakossági kapcsolat kerületi vezetéssel, közterületfenntartókkal, oktatási intézményekkel. Tevékeny, összetartó kertközösség és jól szervezett kert a kerttagoknak a biztonság és büszkeséget élményét adja, amelyet a kert kialakítása által meghatározott szabadtérépítészeti minőség – cél-szerűség, védettség, otthonosság, helykötődés – is erősít és nyitottságot eredményez.

TÉZIS 8 A közösségi kertek közvetlen társadalmi haszna a résztvevők ismeretségi körének bővülése, amelynek mértéke a közösség nyilvános aktivitásának függvénye. A kérdőíves felmérés adatai egyértelműen az ismeretségi kör jelentős bővülését

bizonyítják. Arra a kérdésre, hogy hány embert ismer a név szerint az épületben, amelyben lakik, az összes válaszadó közül legtöbben (34%) 5-10 főt; a szomszédos épületben legtöbben (37%) 5-nél kevesebbet; valamint a közösségi kertben legtöbben (31%) 20 főnél többet jelöltek meg. Csak látásból ismer, köszönni szoktak saját épületükben legtöbben (34%) 20-nál többnek, a szomszédos épületben legtöbben (27%) 5-nél kevesebbek; a közösségi kertben legtöbben (38%) 20-nál többnek. A mintaterületek összehasonlításából megállapítom, hogy az Apollón Kert, valamint a Kisdiófa Kert és az IBIS Kert ismeretségi köre bővült legkevésbé a közösségi kerttel. Ezek közül az Apollón Kert egyáltalán nem alkot közösséget, a Kisdiófa és IBIS kertek kevésbé vagy ritkán tevékenyek, kezdeményezők a nyilvánosság felé, inkább zárt egységként működnek.

TÉZIS 9 Egy közösségi kert tevékeny kertközösségének létrehozásához szükség van közösségfejlesztő tevékenységre, amelynek intenzitása és metodikája eltérő lehet, szükséges mértéke a résztvevők társadalmi státuszának függvénye. A kertközösségek nem teljes egészében képezik le a lakókörnyezet társadalmi összetevőit. A kertlehetőség elterjedése, így az érdeklődők, ill. jelentkezők személye függ a kertszervezés folyamatától – a meghirdetés módjától, megszólított célcsoporttól, kezdeményező-szervező szándéktól. A felmérés eredményeképpen megállapítottam, hogy a kerttagok jellemzően a felsőfokú, ill. középiskolát végzettek, valamint aktívabbak rétegeből kerülnek ki. A kert fenntarthatósága a kerthasználat és a közösségi aktivitás függvénye. Az elemzésből megállapítottam, hogy az aktív kerteket a tudatos közösségfejlesztés (VKE által az Első Kispesti Kert, Békási Kert esetén; civil lendület által a Grund k3rt és Lőrinci Kertelő esetén), ill. magasabb társadalmi státusz (Őrmezei Kert) egyike jellemzi.

TÉZIS 10 A közösségi kertek rendezettségük, a személyes motiváció, valamint a közösségi jelenlét és gondoskodás által új városhasználati minőséget hoznak létre a budapesti szabadterek kontextusában. A kertek kezdeti szabadterépítészeti értékét meghatározza a kert-koncepció, valamint az illeszkedés mértéke és szándéka, továbbabban függ a megvalósítás és fenntartás minőségétől is. A szabadterület egy részének egyéni, egyben közösségi gondozottságát a veteményezés hagyományos rendje fokozza. Amennyiben a növényzet színezettségé arányos, ill. ha idővel teljesebbé válik, a kert „beérik”, kiegyensúlyozottabb lesz – „kertszerűbbé”, otthonosabbá válik.

Gyakorlati eredmények

A kutatási munkám gyakorlati érvényű megállapításait eredménynek tekintem, melyek a közösségi kertek értelmezése, tervezése számára nyújthatnak segítséget. Ezeket az alábbiakban *megállapításként* fogalmazom meg.

Megállapítás 1 A közösségi kertek értelmezéséhez a szociológiai és tájépítészeti megközelítés párhuzamos alkalmazása eredményes volt. A két vizsgálatmód kiegészítette egymást, ezt a két szakterületet érintő, integrált tézisek is alátámasztják.

Megállapítás 2 Közösségi kertekkel foglalkozó kutatások már korábban is voltak, nagy részük azonban nem jut nyilvánosságra. A közösségi kertek által képviselt újfajta város-használat ösztönzése érdekében értelmét látom egy kerteket bemutató, nyilvános tudásbázis létrehozásának.

Megállapítás 3 A jól szervezett közösségi kert a lakóterületek státuszának javítása érdekében végzett rehabilitáció „ún. szoft” elemeként a társadalmi mozgósítás jól alkalmazható eszköze, amelynek jelentős zöldfelületi következménye is van.

Megállapítás 4 Az ideiglenes területhasználatként működő Grund k3rt történetét elemezve megállapítható, hogy a közösségi kert funkció itt átmeneti hasznosításként bevált. Alkalmazásánál figyelembe kell azonban venni, hogy mobil kialakítással egyszerűbben megoldható lenne az esetleges helyszínváltás, amely jelentős anyagi, szellemi és mentális ráfordítást takaríthat meg.

Megállapítás A közösségi kertek szerepe nem a zöldfelületi rendszer területi bővítésében meghatározó. Az eredeti zöldfelületi arány ismeretének hiányában a kertszervezők és kerttagokkal való beszélgetések alapján rögzítettem a mintaterületeken a terület korábbi használatát, majd meghatároztam a biológiailag aktív és inaktív területek arányát – a kertalapítás előtti használatra becsléssel, a jelenlegi állapotra számítással. Bemutattam, hogy a biológiailag aktív területek a közlekedés céljára leburkolt területekkel inkább csökkentek, amely tendencia az alapsíki zöldfelületi arány csökkenését mutatja. A vizsgált kertekben nem jelent meg jelentős, nem alapsíki zöldfelület.

Megállapítás 5 Közösségi kertek tervezésénél ajánlott figyelembe venni, hogy az emelt

ágyások körüljárható, ládaszerű kialakítása a városi környezettől idegen hangulatú. Mérete és aránya miatt több helyszínen temetőre, sírhelyekre asszociáló, elutasító véleményt fogalmaztak meg a környékbéliek. Ezt a benyomást a néhány kertben látható ünnepléses, monumentális elrendezésük, murvával való körül-szórásuk még erősíti. Evvel szemben „kertszerűbb” a talajszinten kialakított, nem szeparált ágyások megoldása. Az emelt ágyások megjelenése idővel, a növényzet színteztettségének kiteljesedésével javul, „beérik”.

Új és újszerű tudományos eredmények összefoglalása

Kutatásom során tisztáztam a *közösségi kert*⁵ fogalmát – amit körültekintően kell használni, mert lényegében jelentősen eltérő városi kerteket is jelölhet. A fogalomhasználat és értelmezés során gondolni kell annak tágabb értelmére és egyértelművé kell tenni, milyen jellegű kertekre vonatkozik. Ezen belül elhatároltam azon kertek csoportját, amelyre vizsgálatom céljaim elérése érdekében kiterjed.

Összeállítottam budapesti közösségi kerteket áttekintő adatbázist, mely alapként szolgált kutatási kérdéseim meghatározásához, az esettanulmányok kiválasztásához és részletes feltárásukhoz. Az adatbázis bővíthető, átrendezhető, kiindulást jelenthet további témában végzett kutatáshoz. A most megjelent KÉK által összeállított közösségi kertek adattárával összevethető, kölcsönösen segíthetik egymást (KÉK, 2017).

Megismertem a budapesti közösségi kertek iránti igény és alapítói szándék összefüggéseit, ennek következtében értelmezni tudtam a Nyugat-Európára nem jellemző „top-down” alapítású önkormányzati kerteket és a Budapesten tevékeny civil szervezetek szerepét. Az értelmezés alapján kimutatható, hol van lehetőség újabb közösségi kert projektek támogatására a magyar kontextusban – akár befogadói, akár szervezői szinten, valamint új szervező erő belépésére. Ez az ismeret tágabb értelemben is használható hasonló, kisközösségekre épülő projektek esetén.

A budapesti kertek az elmúlt öt évben jellemzően azonos koncepciót alkalmaztak - ennek hasznát, háttérét, hatását tártam fel kutatásommal. A nyugat-európai példákat áttekintve

⁵ Itt, utalva a fogalom tágabb jelentésére.

megállapítottam, hogy azok új irányokat mutatnak a közösségi kert funkcióhoz csatolt, vagy hasonló jellegű kezdeményezések terén, amelyek meghonosításának kérdése érdekes szempontokat vet fel, további vizsgálatra érdemesnek tartom. A kerteket felmérő adatgyűjtés a munkám feltáró jellege miatt szélesebb körben gyűjtött adatokat, a kerttagok háttere, információhoz jutási szokásai, motivációja, környékről alkotott véleménye és fejlesztési javaslatai ezt követő kutatások alapja lehet.

Eredményeim mindkét szakma számára vezérfonalat kínálnak a közösségi kertek jelenlétének és szerepének értelmezésében. Felhívják a figyelmet a kertek által létrehozott új minőségre, amely mutatja a közhasználatú szabadterek differenciálásában, a korlátozott használat lehetővé tételében, az így generált kisközösségekben rejlő potenciált. A közösségi kertek nyugat-európai jellegét bemutatva előrevetíti a szabadterek birtokbavételének kelet-közép európai kontextusban is várható fokozott igényét. A lakótelepi beépítés rehabilitációjának része a szociális fejlesztés, melynek egyik fontos módja a lakóközösségek fejlesztése, az ott lakók környezetük iránti felelősségvállalásának, aktivitásának ösztönzése – a közösségi kerteket értelmező kutatásom ennek egy lehetséges eszközét mutatja be, amely tovább vezethet új közösséget motiváló projektek meghonosításához, fejlesztéséhez. Munkámnak nem célja, hogy minden lakótelepi szabadtéren és belvárosi foghíjon közösségi kertek nyíljanak – de a megközelítést példaértékűnek, tovább gondolásra érdemesnek tartom. Kiemelten azért is, mert e téren megvalósul a közösségi / önkormányzati / szakmai szereplők együttműködése, amit a városfejlesztés jelen kérdéseinek megoldásában elengedhetetlennek gondolok.

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A céljaim és eredményeim alapján a városi közösségi kertek jelenségét további vizsgálatra érdemesnek tartom, a következőkben ismertetem a tervezett további kutatásokat.

Az ELTE Társadalomtudományi Kar Szociológia, valamint Társadalmi tudományok szakjainak hallgatói szakmai gyakorlat keretében végzik az esettanulmányokként kiválasztott kertet kérdőíves felmérését. A felmérés a tervezettnél későbbre tolódott, így november végéig még a kérdőívek lekérdezése folyik. Másik feladatrészünk a közösségi ker-

tek környezetének felmérése a kertek közvetlen szomszédságában lévő lakóépületek lakóinak körében. Ez első körben gyors-interjúkkal történik, amelyben a kertről megfogalmazott véleményeket gyűjtik. A következőkben ennek átfogóbb, kérdőíves felmérését dolgozzuk ki.

A közösségi kertek kapcsán a résztvevők és a kert szomszédsága körében érdekesnek tartom annak kérdőíves felmérését, hogy a lakótelepi zöldfelületeket, szabadtereket az ott lakók véleménye szerint hogyan lehetne jobban használni. Ez a kertek környezetében vélhetően eltér az általános lakótelepi helyszínektől, mert az itt lakók érzékenységet, kreativitását a közösségi kert magvalósulása fokozza.

Az MTA Szociológiai Intézetének részvételével előkészítés alatt áll egy nemzetközi együttműködés keretében tervezett kutatás, amely több kelet-közép országot összehasonlítva értelmezi a városi közösségi kertek és a zártkertek (allotments) használatának összefüggéseit, interdiszciplináris megközelítésben. Ennek alapvető célja, hogy elmélyítse, megújítsa és összehangolja a lakótelepi beépítéssel kapcsolatban álló városi kertek társadalmi-gazdasági környezetének értelmezési metodikáját. Célunk olyan új értékelési módszer kifejlesztése, mely lehetővé teszi, hogy több európai város esetén térbeli és szociológiai modellek alkalmazásával összevethessük a városi kertek megjelenési formáit és feltárjuk az eltérések hátterét, bevonva a tájépítészet, várostervezés, szociológia, geográfia szakágakat. A tervezett kooperációt a már meglévő, szoros szakmai együttműködésünk kiterjesztéseként gondoljuk, amely során Németország, Csehország, Lengyelország és Magyarország kutató csoportjai együttműködése folytatódik és fokozódik, eredményeivel helyi döntéshozatalt támogatja.

A közösségi kertek jelenségére a tájépítész, várostervező szakma véleménye megosztott. Tervezett beszélgetések várossal foglalkozó szakemberekkel a közösségi kertekről hozzájárulhatnak a kertek értelmezéséhez is. A beszélgetések során a következő kérdésekre keresnénk választ: *Mitől illeszkedik egy közösségi kert a környezetéhez? Tud-e hosszútávon fenntartható lenni? Mi az önkormányzat szerepe a közösségi kert-funkció esetében? Melyik közösségi kert hoz létre új városi minőséget és ennek mi a fő jellemzője? Mi táplálja a közösségi kertek iránti igényt: az erős veteményezés ösztön –vagy a városi tér közösségi birtokbavételének vonzó lehetősége? Milyen más ilyen közösségi területfoglalásnak van ereje, ezáltal szerepe a városmegújításban?*

IDÉZETT FORRÁSOK

A. Gergely, A. & Bali, J. szerk., 2007. *Városképzetek. Az antropológiai megismerés árnyalatai*. Budapest: Könyv Kiadó Kft.

ACGA, 2007. *American Community Gardening Association*. [Online]

Available at: <https://communitygarden.org/>

[Hozzáférés dátuma: 30 05 2017].

Alexander, C., 1979. *The Timeless Way of Building*. New York: Oxford University Press.

Babbie, E., 1995. *A társadalomkutatás gyakorlata*. Budapest: Balassi.

Bitušiková, A., 2016. Community Gardening as a Means to Changing Urban Inhabitants and their Space. *Critical Housing Analysis*, 3(2), pp. 32-44.

Carrot City Research Group, 2014. *Carrot City. Designing for Urban Agriculture*. [Online]

Available at: <http://www.ryerson.ca/carrotcity/overview.html>

[Hozzáférés dátuma: 21 09 2017].

Charmaz, K., 2006. *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide through Qualitative Analysis*. London: Sage Publications.

COST European Science Foundation, 2012. *COST-Action Urban Agriculture Europe*. [Online]

Available at: <http://www.urbanagricultureeurope.la.rwth-aachen.de/>

[Hozzáférés dátuma: 28 05 2017].

Egedy, T., szerk., 2005. *Városrehabilitáció és társadalom*. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet.

Fáczányi, Z., Zelenák, F. & Balogh, P. I., 2016. *Self-supporting Urbanity - Connection of Community Gardens to the "Green, Grey and Red Structure" of Budapest*. Szófia, International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts / Architecture and Society, 2. SGEM Vienna 2016.04.06 -2016.04.09. , pp. 593-599.

Gavrilidou, E., Kleinmann, H., Oureilidou, E. & Zafeiropoulos, S. G., 2015. Urban Agriculture in Thessaloniki. An Academic Project meets Reality. *RI-Vista*, 02. kötet, pp. 60-85.

Halder, S., Jahnke, J., Mees, C. & Von der Haide, E., 2011. Guerilla Gardening und andere politische Gartenbewegungen. Eine globale Perspektive. In: C. Müller, szerk. *Urban Gardening - Über Rückkehr der Gärten in die Stadt*. München: Oekom, pp. 266-278.

KÉK, 2017. *Közösségi kertek*. [Online]

Available at: <http://kozossegekertek.hu/rolunk/kozossegi-kertek/>

[Hozzáférés dátuma: 01 10 2017].

Kocsis, J. B., 2007. Városok válsága és reneszánsza az ezredfordulón. Könyv-recenzió:

Marshall, A.: *How Cities Work – Suburbs, Sprawl, and the Roads Not Taken*. Austin:

University of Texas Press, 2000. *Szociológiai Szemle*, 3-4. kötet, pp. 183-198.

- Kocsis, J. B., 2007. Városok válsága és reneszánsza az ezredfordulón. Recenzió Marshall, A.: *How Cities Work – Suburbs, Sprawl, and the Roads Not Taken*. Austin: University of Texas Press, 2000.. *Szociológiai Szemle*, 3(4), pp. 183-198.
- Kocsis, J. B., Fáczányi, Z. & Keresztes-Sipos, A., 2017. *A dzsentrifikáció által megjelenő új városi zöldfelület-használati igény és annak megvalósulási lehetőségei Budapest belvárosi kerületeiben, VI. Várostörténeti Konferencia 2017. november*. Budapest, Budapest Főváros Levéltára.
- Kucsera, C., 2008. Megalapozott elmélet: egy módszertan fejlődéstörténete. *Szociológiai Szemle*, 3. kötet, pp. 92-108.
- Madlener, N., 2009. Grüne Lernorte. Gemeinschaftsgärten in Berlin. In: W. Böhm, és mtsai. szerk. *Erziehung, Schule, Gesellschaft*. Würzburg: Ergon Verlag.
- Müller, C., 2002. *Wurzeln schlagen in der Fremde*. München: oekom Verlag.
- Müller, C., 2002. *Wurzeln schlagen in der Fremde. Die Internationale Gärten und ihre Bedeutung für Integrationsprozesse*. München: oekom Verlag.
- Müller, C., 2007. Interkulturelle Gärten - Urbane Orte der Subsistenzproduktion und der Vielfalt.. *Dtsch. Z. für Kommunalwissenschaften - Grüne Stadt - Urbane Qual. Durch Freiraumentwicklung*, 1. kötet, pp. 55-67.
- Müller, C., szerk., 2012. *Urban Gardening. Über Rückkehr der Gärten in die Stadt*. 5. kiadás szerk. München: Oekom.
- Nomadisch Grün, 2012. *Prinzessinnengärten. Anders gärtner in der Stadt*. Berlin: Dumont.
- Polyák, L., 2012. Közösségi urbanizmus: három kiállítás az informális új építészetéről. *Balkon*, 2012/10. kötet, pp. 12-16.
- Pudup, M. B., 2008. It takes a garden: cultivating citizen-subjects in organized garden projects. *Geoforum*, 39(3), pp. 1228-1240.
- Rosol, M., 2006. *Gemeinschaftsgärten in Berlin. Eine qualitative Untersuchung zu Potenzialen und Risiken bürgerschaftlichen Engagements im Grünflächenbereich vor dem Hintergrund des Wandels von Staat und Planung, Dissertation*. Berlin: Humboldt-Universität zu Berlin, Mathematisch-Naturwissenschaftliche Fakultät II.
- RUAF, 2001. City Report: Cuba; Ciudad de Habana. *Urban Agricultural Magazine - World Food Summit. The 5 Years later Special Edition*, p. 13.
- Solnit, R., 2012. Revolutionary Plots. *Orion magazine*, Issue July-August, In: Polyák Levente (2012). Közösségi urbanizmus: három kiállítás az informális új építészetéről. In: *Balkon*, 2012/10. Dunakeszi: Poligráf Könyvkiadó. pp. 12-16.
- Studio Metropolitana Urbanisztikai Kutató Központ Kht, 2006. *Pro Verde! Budapest zöldfelületi rendszerének fejlesztési koncepciója és programja*. Budapest: ismeretlen szerző

Tappert, S., szerk., 2016. *Growing in Cities. Interdisciplinary Perspectives on Urban Gardening*. Basel, University of Applied Sciences.

Tappert, S., szerk., 2016. *Growing in Cities. Interdisciplinary Perspectives on Urban Gardening*. Basel, University of Applied Sciences, pp. 16-441.

UrbanFarmers, 2017. *Urban Farmers Projects*. [Online]

Available at: <https://urbanfarmers.com/projects/basel/>

[Hozzáférés dátuma: 18 09 2017].

Valuch, T., 2005. *Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében - A XX. század második felében*. Budapest: Osiris Kiadó.

A TÉMAKÖRHÖZ KAPCSOLÓDÓ SAJÁT PUBLIKÁCIÓK

Folyóiratcikkek

Fáczányi, Z., 2014. Potentials of Urban Agriculture in Reflection of the "Thessaloniki Project - Red and Green". *Ybl Journal of Built Environment*, 2(1), pp. 30-41. ISSN 2064-2520, DOI: <https://doi.org/10.2478/jbe-2014-0003>

Fáczányi, Z. & Balogh, P. I., 2015. Az interkulturális kert fogalma a magyar kontextusban / The notion of the intercultural garden in Hungarian context. *4D Tájépítészeti és Kertművészeti Folyóirat*, Issue 39, pp. 2-19. ISSN 1787-6613

Adorján, A., Fáczányi, Z. & Sipos, A., 2015. Sustainable revitalization of brownfield lands - possibilities of interim utilization in the form of urban community gardens. *Acta Universitatis Sapientiae. Agriculture and Environment*, 7. kötet, pp. 47-57. ISSN 2068-2964, DOI: 10.1515/ausae-2015-0004

Fáczányi, Z., 2017. Present and Future of Community Cultivated Vegetable Gardens in Budapest. Research Report at the 3rd Transylvanian Conference of Horticulture and Landscape Architecture in 2015. *Acta Scientiarum Transylvanica. Agronomia*, 23-24, 2015-16(2), pp. 104-119. ISBN 1842-5089

Csizmady, A., Treija, S. & Fáczányi, Z., 2016. Participatory Design Processes for the Development of Green Areas of Large-Scale Housing: Case Studies from Budapest and Riga. *Critical Housing Analysis*, 3(2), pp. 17-25. ISSN 2336-2839 DOI: 10.13060/23362839.2016.3.2.293

Konferenciakiadványok és elektronikus publikációk

Fáczányi, Z., Zelenák, F. & Balogh, P. I., 2016. *Self-supporting Urbanity - Connection of Community Gardens to the "Green, Grey and Red Structure" of Budapest*. Szófia, International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts / Architecture and Society, 2. SGEM Vienna 2016.04.06 -2016.04.09. , pp. 593-599. ISBN:978-619-7105-54-4

Csizmady, A. & Fáczányi, Z., 2016. *The influence of community gardening on the status of housing. Growing in Cities. Interdisciplinary Perspectives on Urban Gardening. Conference, Basel 10-11.09.2016. Full papers*. Basel, University of Applied Sciences, pp. 198-209. ISBN:978-3-033-05757-9

Adorján, A., Sipos, A. & Fáczányi, Z., 2017. *Interim green utilization of brownfields in Budapest as potential for mitigation of climate change - possibilities in our neighbourhood*. Bonn, BfN Federal Agency for Nature Conservation, pp. 70-72. ISBN 978-3-89624-193-1, DOI 10.19217/skr456

A témában tartott előadások

Member of the jury at the final presentation. Thessaloniki, Görögország. The Thessaloniki Project – Red and Green. (2014.01.19-23.) Aristotle University of Thessaloniki, School of Architecture, Master course

Fáczányi, Zs. Present and Future of Community Cultivated Vegetable Gardens in Budapest. Research Report. Marosvásárhely, Románia. III. Erdélyi Kertész és Tájépítész Konferencia (2015.05.15-16.) Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Műszaki és Humántudományok Kar

Fáczányi, Zs. Városmegújítás civil szemmel. Budapest, ÁTJÁRÓ – Konferencia a változó városról. Hegyvidék (2015.10.20.) FUGA Budapesti Építészeti Központ

Adorján, A., Sipos, A. & Fáczányi, Zs. *Interim green utilization of brownfields in Budapest as potential for mitigation of climate change - possibilities in our neighbourhood*. Bonn, Németország. Conference Nature-based solutions to climate change mitigation and adaptation in urban areas and their rural surroundings. (2015.11.17-19.) Helmholtz-Centre for Environmental Research, Bonn

Fáczányi, Zs., Zelenák, F. & Balogh, P. I. *Self-supporting Urbanity - Connection of Community Gardens to the "Green, Grey and Red Structure" of Budapest*. Bécs, Ausztria. International

Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts /Architecture and Society,
2. SGEM (2016.04.06-09.) Hofburg Congress Center

Csizmady, A. & Fácányi, Zs. *The influence of community gardening on the status of housing.*
Bázel, Svájc. Growing in Cities. Conference Interdisciplinary Perspectives on Urban
Gardening. (2016.09.10-11.) University of Applied Sciences

Csizmady, A., Treija, S. & Fácányi, Zs. *Participatory Design Processes for the Development
of Green Areas of Large-Scale Housing: Case Studies from Budapest and Riga.* Prága, Csehország.
Round table: Nature – home – housing. Negotiating urban space and its development
(2016.10.31.) Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences

Fácányi, Zs. *Community Gardening in Budapest. Analysis with Methods of Urban Sociology
and Landscape Architecture.* Besztercebánya, Szlovákia. Matej Bel University, Institute of Social
and Cultural Studies (2017.03.24-28.)

Kocsis, J. B, Fácányi, Z. & Keresztes-Sipos, A, (2017). *A dzsentrifikáció által megjelenő új
városi zöldfelület-használati igény és annak megvalósulási lehetőségei Budapest belvárosi ke-
rületeiben.* VI. Magyar Várostörténeti Konferencia, Budapest Főváros Levéltára, 2017. november
(konferencia előadás, befogadott folyóirat absztrakt)